

TARIK BİN ZİYAD

ATEŞTEN YÜREK

TİRYAKİ
ROMAN

OKAY TİRYAKİOĞLU

TARIK BİN ZİYAD

Okay Tiryakioğlu

Türk Roman-Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 4429
Edebiyat Kitaplığı-Roman | 223

EDİTÖR

Tuğçe İnceoğlu

KAPAK TASARIMI

Erdi Demir

KAPAK İLLÜSTRASYONU

Ethem Onur Bilgiç

İÇ TASARIM

Tamer Türp

1. BASKI

Nisan 2018, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-2792-7

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Çınar Matbaacılık

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad.

No:34 Bağcılar-İstanbul

Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 12683

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

I

*“Yekpare geniş bir ânın
Parçalanmış akışında...”*

A. Hamdi Tanpınar

13 Eylül 690/Tunus’un Kuzeydoğusu-Antik Kartaca’nın Mama Bölgesi-Nefza Berberileri Karargâhı

“Hey Amras! Amras en Nefzavi!”

“Ağır ol Dires!” demek istedi genç Amras, ancak birden vazgeçti. İleride, karanlığın içinde yiten patikanın üzerinde bir hareketlilik sezmişti. Uçurumun altında, gecenin nefti örtüsüyle kaplanmış Mama Harabeleri’ndeki ışıklar takılıyordu bir yandan gözüne. Şimdi Emevi karargâhı olan kadim şehir, Atlas Dağları’nın güneydoğu yamaçlarına kadar uzanan sessizliğin içinde usulca kıvıldanıyordu.

“Hey Amras! Sana söylüyorum! Duyuyor musun beni?” Dires’in sesi, gündüzki sıcak yüzünden, gecenin soğuşunda kütür kütür kırılan kayaların çatırtısına ve kupkuru rüzgârın uğultusuna karıştı. “Çok yüksekteyiz Amras... Adımımı basacak yeri göremiyorum! Adamlar huzursuzlanıyor. Hem artık dönmemiz...”

Amras uzandı ve bir kaya çıkmasının hemen arkasında sızlanan çocukluk arkadaşını yakasından tuttuğu gibi yanına çekti.

“Hişşt!” Karanlığın öte yanında bir şeyleri işaret etti sonra. Dires yüreği ağzında dikkat kesildi. Bir şey göremedi. Kapkara gözlerini kıstı. Bekledi. Bir hışırtı... Ayaklar altında ezilen kalker parçaları...

Evet, birileri geliyordu karanlığın içinden. Birkaç on metre ileride, patikadan onlara doğru inen bir devriye grubunu fark etti o zaman. Adamların silüetleri, sonbahar yıldızlarının ölgün ışığında birer toz helezonu gibi toparlanıp dağılıyor; karanlığa karışıyor. Rüzgâr sebep oluyordu buna.

Saatlerdir burada pusmuşlardı oysa. Karanlıkta gezen topal karıncaanın ayak sesini dahi zamanında işitip tedbir almış, tedbiri bir an olsun elden bırakmamışlardı. Emeviler hiç fark ettirmeden bu kadar yakınlarına nasıl sokulabilmişti peki?

“Gördüm,” dercesine başını salladı ağır ağır Dires. Gözlerinde çelik moru bir ışık vardı şimdi.

Amras, yüzünü yaklaştırmak o tanıdık ışığa bakıp, “Dinle,” dedi usulca. “Adamları düşmanın varlığından haberdar et. Devriyedeki askerler henüz şüphelenmemiş olabilir. Ancak biri dahi huzursuz olsa, bu heyelan tortusu kayaların ardına bakmaya kalkacaklardır!” Sonra kendi kendine konuşur gibi mırıldandı. “Müslümanların muharip olarak namlarını işitmiştik, ancak buna tanık olmak çok iç karartıcı. Vah bize...”

Dires, arkadaşının granitten yontulmuşçasına sert ve düzgün simasını süzdü bir an. Hemen sonra, gözlerini kavuran soğuk rüzgâra karşı eğilerek uzaklaştı. Usta bir avcı ve sıkı bir iz sürücüydü. Amras çok güvenirdi ona. Kabilenin askerî eğitimlerinden sorumlu babası Ziyad, çok zaman Dires’le ikisine birlikte muharebe talimleri yaptırır; avcılık detaylarını ise gece gündüz avlakların en zorlu kısımlarında bizzat tecrübe ettirirdi.

Bunlar, kabile gençlerinin toplu eğitimleri dışında aldıkları derslerdi elbette. Zira Berberi toplulukları arasında hiç kimse, Kâhine Kadın’ın o süresi belirsiz manevi hâkimiyetinden ve kurduğu genel nizamdan aykırı hareket edemezdi. Buna kalkışmak bile en iyi ihtimalle sürgünle sonuçlanırdı. Tuhaf şekilde, Nefza kabilesinin reisi Argeten ve ailesi de bu sisteme dâhildi.

Dostu Dires'in yeteneklerinden şüphe etmiyordu Amras. Ama yine de tedbirli bir ifadeyle dönüp baktı devriyelere. Müslümanlar, ellerinde mızrakları olduğu hâlde, koyu kefiyelerinin sırtlarına kadar döküldüğü siyah entarilerinin içinde birer hayalet gibiydi. Bacaklarında kara şayaktan şalvarlar vardı. Deri kın kayışlarıyla bellerinden sımsıkı bağlı zincir zırhları da entarileri kadar uzundu neredeyse. Kaya duvarının hemen ardındaki geniş patikadan ordugâhlarına doğru iniyorlardı.

Züheyr bin Kays komutasındaki Emevi ordusu karargâhının batı karakol noktasıydı burası. Müslümanlar kayalık yamaçlardan önlerindeki Mama Harabeleri'nin bulunduğu çorak ovaya hâkim bir konumda konuşlanmıştı. Ziyad oğlu Amras en Nefzavi isimli, yirmi yaşındaki gösterişli delikanlının başında olduğu on kişilik Berberi destek öncü mangası ise, Atlasların, bu her köşesi cehennem kuyusu gibi fokurdayan duldalarının birinde siperlenmişti işte.

Üzerlerinde çingiraklı yılanların, akreplerin ve engreklerin farklı irtifalarda hüküm sürdükleri bugün kokulu çakmaktaşı kayalar, gece çöktü mü çok tekinsiz olurdu. Kırmızı damarları sabahları gözleri alan harika bir ışıltıyla parlardı oysa. Yetmiş ilâ elli metreden aşağı doğru ise, yumuşak yapıları, bilmeyenleri aldatan bir bazalt dış kabuk başlardı ki; işte buralarda ovanın sıcakından kaçan ok yılanları çöreklenirdi. Bu bölümlerdeki mağaralar, gerçekte daha kullanışlı ancak pusuya elverişsizdi. Düşmanı bu noktalardan aldatamayacağı kadar tecrübesi vardı Ziyad oğlu Amras'ın.

Şaşırtıcı sessizlikleri ve bunu borçlu oldukları sarsılmaz disiplinleri sayesinde, Romalıların "Görünmezler" adını verdikleri gece devriyeleri, Emevi ordularının en büyük gurur vesilelerinin başında geliyordu. Özel bir eğitimden geçen ve ordu içinde tamamen farklı bir sınıf olan "Nizamiye"lerden seçilen bu askerler, Emevi birliklerinin gece baskınlarına uğramalarına karşı bir numaralı emniyet gücüydü. Vazifelerini, on yıllardır, yüzde yüze yakın bir başarı nispetiyle yerine getirebilmeleri ise dost düşman herkesin dilindeydi.

Bu dahi, Müslümanların ne derece ürkütücü bir düşman olabilecekleri konusunda, Roma-Berberi müttefik ordusunun tüm unsurları içine sinmiş o çıldırtıcı endişeyi anbean besliyordu. Eğer Sicilya üzerinden yeni bir Doğu Roma artçısı desteği erişmezse, Kuzey Afrika'da tarihe karışmış Roma hâkimiyetini tekrar canlandırmak ideali bütünüyle bir hayal olacaktı. Amras, son Emevi askeri de gözden kaybolduğunda, tuttuğu soluğunu usulca bıraktı. Ancak zamansız rahatladığını kısa süre sonra fark edecekti.

II

Burada bulunmalarının tek sebebi, doksan bin mevcutlu Emevi ordusunun asker, at, deve, çekici hayvan, davar ve mühimmat toplamlarına dair bir fikir sahibi olmak; bilhassa ordunun kanat ve artçısı düzenlerini yerinde tetkik etmektir. Aslında vazifeleri sonlanmış sayılırdı. Müslümanlar sıkı bir muharebe için mutlak manada hazırıldı. Ordularının tüm unsurları yerli yerindeydi. Belirgin bir disiplin içinde yamaçlar ve arazi boyunca dağılmışlardı. Yedekler dahi bu katı nizamın içinde yıldırıcı bir görünüme sahipti.

Oysa Amras, kendilerinin de içinde bulunduğu yüz bin kişilik Doğu Roma-Berberi müttefik ordusunun yeterince hazır olmadığına kanaat getirmişti. Bu durumu babasıyla daha yola çıkmadan evvel de konuşmuşlardı. Ne var ki kavminin en büyük ve soylu savaşçılarından biri olan kırk üç yaşındaki Ziyad, bu mesele üzerinde birkaç kelimedenden fazlasını etmekten hoşlanmıyordu.

Ona göre, Sicilyalı General Romanus Pullius'un şahsında, İmparator Heraclius'un ve Züheyr bin Kays'ın görkemli namında, Halife Abdümelik bin Mervan'ın savaşıydı bu; hâlen büyük ölçüde Pagan inanç ve geleneklerini koruyan Berberilerin değil. Onların bu işin içinde bulunma sebebi yalnızca yakınlardaki en güçlü otoritenin dümen suyunda gitmek ve ganimet malına konmaktı. Kısacası, hiçbir devletin hâkimiyetini tanımayan bu asi çöl insanları bir nevi paralı asker sayılırdı.

Asıl olarak, Doğu Roma İmparatoru II. Justinianus Heraclius'un bile bu çarpışmadan umutlu olmadığını söylüyordu Ziyad. Eyalet askerlerinin otorite tanımayan dağınıklıkları içler acısıydı. Üstelik duymayan kalmamıştı ki General Pullius, bir şekilde İmparator'un gözüne girip küçük kızı Roxana ile evlenmek ve Kuzey Afrika'da tutacağı bu köprübaşını genişleterek, tek hâkiminin kendisi olacağı bir Kuzey Afrika eyaletinin başına geçmek istiyordu. Afrika'nın ortalarına kadar uzanacak, batıda Atlas Okyanusu'na dominyonlar kuracak bir Afrika eyaletinin! Fakat İmparator, casusları aracılığıyla bunu öğreneli hayli olmuştu.

Hatta ellisindeki General'in, henüz on beşindeki Roxana'ya yazdığı bir şiirin metni elden ele dolaşarak Berberilere dahi ulaşmıştı. O tutkulu, çocuksu ve tuhaf şiiri okuyacak fırsatı bulmuştu Ziyad oğlu Amras. General Pullius, "Ölümün eşiğinden uzanacağım sana... Vazgeçmek bir cehennem çukuru... Seni de beni de parçalayacak bu aşk..." gibi ürkütücü, belalı bir aşkın tarifini yapıyordu.

Amras için bu türden acayip benlik oyunlarını kavramak çok da kolay değildi. Bir savaşçının, ardında temiz bir isim bırakamadıktan sonra, kazanacağı tüm zenginliğin, ulaşacağı kadınların ve itibarın gerçekte bir hükmü olmadığına inanarak yetişen o eski neslin anlayışındandı çünkü.

Bu noktada tümüyle babası ve iki yıl önce Romalı tüccarlar tarafından katledilen amcası Zerok'un düşüncelerinden etkileniyordu. O daha küçük bir çocukken vefat eden annesi de aynı anlayışın ürünü bir insandı. Belki de bu yüzden zamanının biraz gerisinde, ancak ruhen çok daha sağlıklı ve temiz olarak yetişiyordu. Bu gece burada bulunmasının temel sebebi de ailesinin şerefli ismine küçük de olsa iyi bir katkı sağlamak; namını, dostlarının olduğu kadar müttefiklerinin arasında da yaymaktı.

O yüzden bu savaşın kimin savaşı olduğu da o kadar önemli değildi onun için. Kabilesinin fayda ve zararları üzerinde hassastı elbette, ancak henüz gençti de. Üstlendiği vazifeleri yerine getirirken göstereceği her tereddüdün, adına kötü bir iz bırakacağını ve

akranları arasındaki kıymetini düşüreceğini biliyordu. İşte bu sebepten, kılıcının kabzasından bir an olsun ayırmamıştı elini. Ciddiyetini bozmamış; düşmanın az önce geçip gittiği patikanın üzerinde, soğuk rüzgârla dönen toz kıvrımlarının arasında kötü bir alameti okur gibi dikilip kalmıştı.

Yanına gelen Dires'in tekrar konuşmasına fırsat bırakmadan sezgilerini dinledi ve deri kaplı kabzası parmaklarının arasında gıcırdayan kılıcını usulca sıyırdı. Yağlı kının içinden metalik bir hışırtıyla çıkan namlu yıldız pırıltılarıyla aydınlandı. Gülümsedi. Dires ondaki fevkaladeliği fark ederek peşi sıra çekti kılıcını. Manganın kalanı da liderlerini takip etti. Şiddetli rüzgâr, tuz ve kireç kokulu bir şamar indirdi yüzlerine. Hafifçe doğrularak hemen önlerindeki büyük kayanın ardına süzöldüler. Birkaç saniye sonra olacaklar; Doğu Roma genel idaresindeki Berberilerin Müslümanlar karşısındaki ilk büyük yenilgisinden önce, bir erdem ve cömertlik tablosu olarak işitilecek ve iki tarafın da diline dolanacaktı.

*

Ziyad oğlu Amras'ın sonraki yıllarda kendini biraz da haksız yere epey suçlayacağı bu olay, İbnü'l Ebrar'ın *El Hulletu's Siyeri* ve Halid es Sufi'nin *Tarihü'l-Arap Fi'l-Endülüs*'ünde, "küçük bir gece vuruşması" olarak geçer. Oysa sonuçları bakımından o kadar da küçük olmayacak bu vakanın başlangıcı sert, gelişmesi ise pek kanlıydı. Amras devriyelerin aslında varlıklarını sezdiklerini, derhâl tertip alarak pusulamak niyetinde olduklarını anlamıştı. Bu yüzden yanındaki on muhariple birlikte, devriyenin geri dönerek usulca sokulduğunu düşündüğü patika ağızına ansızın atıldı.

Aslına bakılırsa o an için başka çaresi de yoktu. Görevin sınırlarını en baştan ihlal etmiş, kendini ve adamlarını tehlikeye sokmuştu. Keşiften öte, daha ciddi ve ses getirecek bir şeyler yapmak için yanıp tutuşuyordu. Oysa risk almadan ne kendi ne de ait olduğu taraf adına büyük bir başarı kazanabilirdi. Bunun gayet iyi farkındaydı.

Adamlarına, hatta Dires'e dahi söylememiști ama, İslam ordusunun ahırlarına ulaşmak ve atlarını kaçırmak niyetindeydi gerçekte Amras. Bunu başaramasa bile, karanlığın içinde ortalığı velveleye vermeleri zor değildi. Böylece Emevi hatlarında umulmadık bir panik başlayacak, Roma-Berberi unsurları bu fırsatı değerlendirmesini bilecekti. Belki de hiçbir şey yapmalarına gerek kalmayacaktı. Sadece kargaşanın gitgide büyüyerek ordu kademeleri içinde süratle ilerleyecek bir bozguna dönüşmesini izleyecek ve bunun keyfini çıkaracaklardı. Amras bunları düşündükçe, zaferin pek yakınında olduğuna dair midelerini kıpırdatan, gözlerinde şimşekler çaktıran büyük bir heyecana kapılıyordu.

III

Düşmanla yüzleşirken Amras, yaşı belirsiz Kâhine Kadın'ın, o çöl geceleri mavisindeki gözlerini ve boğuk sesini anımsadı birden. Midesinde bir kor parçası belirdi sanki. Soluğunu güçleştiren buzdandan parmaklar sarıldı boğazına. Ama bu hamlesiyle, Kâhine denen ifritin üzerlerindeki hâkimiyetine sert bir darbe vuracağını da farkındaydı. Sonu idam ya da sürgün bile olsa buna değermişti. Eğer başarılabilselerdi bir taşla birkaç kuş birden vuracaktı.

Bugün olacakları öğrendiği dakikada Kâhine'nin yanında olmak isterdi. Buruşuk dudaklarına rağmen tuhaf bir şekilde genç simasındaki şaşkınlık ve öfkeyi tam da o anda görmek ne de harika olurdu! İnsanlar darbeyi aldıkları ilk anda gösterirdi gerçek yüzlerini. Madem öyle, nereden geldiği ve kim olduğu bilinmeyen, sadece yanından ayırmadığı çok eski ve kötücül olduğu söylenen kitaplara bakarak kitlelere hükmeden bu kadını sarsmak için dahi olsa, bugün genel emirlerin dışına çıkmak sorun değildi. Ah şu devriyeleri sorunsuzca atlatılabilselerdi keşke...

Hemen kaya duvarının ardındaki patikanın kıyısında pusu kurmuş devriyenin üzerine atılırken, talim gecelerinde topluca söyledikleri o eski Berberi şiiri vardı zihninde.

“Uykusuz geceleri düşün
Birlikte sabahı beklediğimiz,
Evet, uykusuz gecelerdi onlar,
Dağ başlarında,
Çöllerin dalga dalga kıvrımlarında...
Uzakta, hep uzaklarda anımsadığın,
Sonra ansızın yanı başında,
Ölgün kandil ışıklarını seçtiğin köyün,
Ve mezarlığının köşesinde,
Yitirdiğin kahramanlarına ağladığın...”

Oysa Berberi güreşı usulü, dizlerin de dirsekler kadar önem taşıdığı zarif bir saldırıyla, patikanın hemen gerisindeki iki yüz metrelik uçuruma savururken hasmını, içinde büyüyen bir şüpheyle yeni bir huzursuzluğa kapıldı Amras. Kemerinin iki yanından yakaladığı askeri, dirseklerini dışa büküp dizleriyle destek aldığı beden ağırlığını kullanarak önce tartmış; sonra da olduğu yerde dizlerini kırıp döndürerek savurmuştu.

Adamın hiç çaresi yoktu artık. Ne var ki asker, uçurumdan yuvarlanmaktan son anda kurtuldu. Boşluğa savrulan bedeni havada mucizevi bir şekilde ağırlaşmış; entari bir uçtan bir uca yırtılırken, kopan pamuk parçacıkları etrafa rüzgârla savrulan çiy parçacıkları gibi dağılmıştı. Sonra olduğu yere yıkılıverdi asker.

Amras ansızın uzanmış ve adamı entarisinin ucundan yakalamıştı çünkü. Bunu neden yaptığını bilmiyordu fakat Müslümanların öзде Romalılar kadar tehlikeli olmadıklarına dair sezgisi ansızın bir şimşek gibi çakmıştı içinde. Üstelik bugüne kadar kimseyi öldürmemişti. Bu sağduyulu hamlesi ileride hayatını kurtaracaktı. Ne var ki o an için, gözlerinde dehşet ve öfkeyle, üzerine yeniden atılan hasmını zarar vermeden ele geçirmekten başka bir şey düşünmüyordu. Bunu esaslı bir tokat aşk edip hasmını kendinden geçirerek başardı.

Oysa devriyedeki askerlerin sayısı sandığından daha fazlaydı. Kaç kişi olduklarını tam olarak hesap ettiğini sanmıştı. Büyük hata! Ace-

milik... Üstelik adamlar en az haklarında anlatılanlar kadar mahir birer savaşçıydı. Buna rağmen gece, rüzgâr ve yüksekliğin tetiklediği aşkın bir tedirginlikle, mızraklarını kullanırken kararsız bir tutum sergiliyorlardı. Mızrakların temrenleri, Berberilerin, yapımını Türkopollerden öğrendikleri, çift taraflı keskin yalmanları mahmuzlu kılıçlarının arasında parçalanmaya başladı. Ancak Emeviler, mızrakların akağaçtan gövdelerini de aynı ustalıkla kullanmayı başarıyor; peşi sıra da kılıçlarına sarılıyorlardı.

Kısa ama kansız bir çarpışmanın sonunda, “Silahlarınızı atarsanız canlarınıza ilişmeyiz!” diye seslendi Amras. “Bu daracık patikanın üzerinde daha fazla devam edersek, belki de hepimizin sonu şu dipsiz uçurum olacak! Yanılmadığımı söyleyin Emeviler! Konuşun o hâlde!”

Devriye kumandanı; sivri uçlu miğferinin uzun tüylü sorgucu rüzgârla titreyen, dev gibi bir askerdi. Değirmi yüzü gecenin ve yıldızların ışığında yumuşak bir pırlıltıyla kaplanmıştı.

“İnsan bir başkasının nedenlerine karşı kendininkilerden daha merhametlidir!” dedi güre, sakın bir sesle. “Bu kadar az adamla baskın mı denemeyi niyetin Berberi? Şuna bak, daha çocuksun sen!”

Amras, muhafız liderinin kendi dilini akıcı bir şekilde konuşabildiğini fark etmişti.

“Sen Berberi misin?”

“Müslüman bir Berberi’yim.”

“Berberiler içinde Müslüman olan kabileleri işitmiştim ama hiç biriyle tanışmadım,” diyen Amras şaşırmıştı.

“Şimdi tanışmış oldun. Adım İhsan, İhsan el Mağribi diye tanırım. Sahrevilerdenim. Kılıcımı ancak Allah ve Resulü için çeker, kellemi Hakk yoluna kurban ederim.”

*

“Kardeşlerine karşı dahi olsa öyle mi?”

Yetiştirilen meşalelerin işığında, “Kardeşlerim yanlış yolda, Hakk’a ve hakikate karşı savaşıyorsa öyle,” dedi Kumandan. Üstelik bunu zalim Romalılarla birlikte yapıyorlar. Umarım itikat kardeşliğinin kan kardeşliğinden daha derin ve güçlü olduğunu görebilecek kadar ömrün olur genç savaşçı!”

Amras yüreğinde kıpırdanan bir sezginin işığıyla sessiz kaldı bir süre. Fakat yine de kökleşmiş bilgilerinin gerisinden konuştu sonra.

“İnsan kanından olmayan birine nasıl güvenebilir asker? Buna en basit tabiriyle tedbirsizlik denmez mi?”

Muhafız düzgün yüzünde makul bir ifadeyle, “Beni anlamıyor-sun şu anda, biliyorum. Akılsız olduğundan değil, buna hazır olmadığından. Az önce uçurumdan savrulmaktan son anda kurtardığın, sonra da bir tokatta bayıldığın şu adam iyi dostlarımdan biriydi. Sana şükran borçluyum. Sadık ve iyi bir insanı ölümden kurtardın. Büyük bir yüreğin var savaşçı. Bunu asla unutmayacağım!” dedi.

“Onu oraya savuran da bendim ama,” dedi dik bir tavırla Amras. “Kendimi affettirmek için yapmadım bunu.”

“Biliyorum, kendini affedememekten korktuğun için yaptın! Ama olsun varsın. Bizde ne denir bilirsın; ‘Ya bir kahraman olarak elinde kılıcınla öl ya da kaç ve yařa; bir zaman sonra, kılıç tutan elinde dűřmanlarından gelen bir altın kesesi belirsın.’”

“Çok acımasız bir hüküm bu.”

“Gerçekler acımasızdır! Dünya değişiyor savaşçı. Yeni insanlar, yeni ve farklı anlayışlarla büyüyor. Unutma, farklılığın kendine has bir kokusu vardır; genimizi yakan, içtiğimiz suya sinen, her sabah topraktan tüten. Eski insanların hatırası hafızalarda paslandı, hatırlayanlardan da yaşayanlar çok az artık.”

“İyiler değişmez Kumandan!”

“Öyle umut edilir ama hakikat çoğu zaman umulanın aksine zuhur eder.”

“Böyle bir dünyaya inanmayacağım!”

“Çocuksun.”

Amras acı bir ifadeyle güldü.

“Berberilerin kendi içlerindeki sonu gelmez kanlı çekişmelerin tam ortasında büyüdüm ben İhsan el Mağribi. Bir yerden sonra Doğu Romalıların dâhil olduğu, çirkin nice ortaklığın cürümlerinin de paylaşıldığı bir hayattı bu. Buna rağmen hayallerimdeki dünya mert insanlarla dolu...” İhsan bir kahkaha attı. Aldırmamaya çalıştı Amras. “Sınırlarını şimdilik babam, amcam ve tarih kitaplarındaki ulu kahramanların çizdiği bir dünyadan bahsediyorum. Ne yapıp edip orada yaşayacağım. Aklın dar hudutlarını hayallerimle aşacağım! Sen ve senin gibiler, ardımda bıraktığım toza bakıp kalacaksınız!”

Kumandan birden ciddileşti.

“O hâlde yapamazsın diyenlere inanma! Arapça, Latince ve Farsçaya hâkim olan, dünyaya da hâkim olur! Türkçeyi de yabana atma!”

IV

Amras, içini ılık bir su gibi dolduran güven hissine duyduğu şaşkınlıkla duraksayıp, “Sebebini bilmiyorum ama seninle savaşmak istemiyorum İhsan el Mağribi!” dedi.

İhsan gülümseyerek mızrağının namlusunu indirip, “Ben de seninle Berberi. Adını bağışlamayacak mısın?” dedi.

“Adım Amras. Ziyad oğlu Amras en Nefzavi.”

“Nefzavileri iyi bilirim. Mert, olgun ama yollarını şaşırılmış insanlardır. Geri dön Amras! Ne yapmak niyetindeysen, bunun için sana müsaade edemem. Gençliğin, çoğu kahraman namzedinde olduğu gibi pişmanlık sebebin olmasın! Şimdilik Berberilerin ancak kendi içlerinde çatışıp kısır döngülerle sönen sıkıcı hayatlarına geri dön. Henüz vaktin varken evlen, çocukların olsun! Yakışıklı, boylu boslu bir gençsin. Mutluluğunu kendi elleriyle inşa edebilir senin gibiler. Hayallerine gömül ama gerçeğe dönüşme tehlikeleriyle de arana

mesafe koy! Çoğu savaşçı sadece sabırsızlıktan dolayı hayal kırıklığına uğramış ve uğratmıştır. Henüz günün gelmedi Ziyad oğlu Amras!”

Amras, “Asla! Güçlü hitabetini askerlerine sakla İhsan arkadaş! Silahlarınızı derhâl bırakın! Bırakın ki iyi niyetim kana dönmesin!” diye bağırdı.

İhsan o makul tavrını değiştirmede. Olan bitenin dışında gibiydi bir yanı. İmrenilecek bir güvenle dolu hâlden etkilenmemek imkânsızdı.

“Hiç olmayacak bir şey istiyorsun Amras. Nam kazanmak peşinde olduğun ortada. Bunu kınamıyorum, geleneklerimizi iyi bilirim! Üstelik tüm Berberiler gibi pek de inatçısın. Ama unutma, ben de bir Berberi’yim!”

“Beni çaresiz bırakma İhsan el Mağribi!”

Muhafız Kumandanı kısa bir an başını eğerek düşündü.

“Silahlarımızı savaşmadan bırakır ve sana teslim edersem geri döner misin peki?”

Amras yavaşça miğferini çıkararak boynuna dökülen saçlarını serbest bıraktı. Gece, mavimsi bir yaldızla sızdı tellerin kıvrımlarına.

“Esir almadan dönemem biliyorsun! Seni bırakırım ama adamlarını alırım İhsan! Canlarına ilişilmeyeceğine dair kişisel teminatımı da veririm.”

İhsan gülererek, “Sence ben buna izin verir miyim?” diye sordu.

“Vermezsin!”

“Dinle Amras! Daha iyisini de yapabilirim kardeşim. Sana silahlarımızla birlikte yamaçta bekleyen atlarımızı da vereceğim. Hepsi seçkin hayvanlardır. Böylece hayatta kalacak, namını yüceltecek ve ganimet sahibi olacaksın. Biz Berberilerin at düşkünlüğü, Araplar ve Türklerden daha aşağı değildir. Ardından bizi serbest bırakarak da yüce gönüllülüğünü ispat edeceksin. Ne diyorsun?”

Amras bir an sessiz kalıp Dires’e döndü. Arkadaşının geniş omuzları çökmüş, uzun boyu adeta kısalmıştı. Dişleri soğuk rüzgârdan

olduğu kadar muhtemelen tedirginlikten de takırdıyordu. “Evet,” manasında başını salladı usulca.

*

İki gün sonra, yaşanacak muharebenin bir akşam evvelinde, Amras yanında ganimet silah ve atlarla birlikte kabilesinin konakladığı Berberi ordugâhına döndü. Tüm gözlerin üstünde olduğunu biliyor, ancak umduğu zafer hissini yerinde yeller estiğini hayretle ayırımsıyordu.

Ayrılmadan hemen evvel Devriye Muhafızı Komutanı İhsan el Mağribi, “Müslüman ol genç dostum! Sen ve adamların! İnsanlar liderlerine tabidir. Onlara öte dünyada da önderlik et!” diye seslenmişti ardından. “Ne ganimetin ne de kazanılan namın sandığın kadar kıymeti var! ‘Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edep gibi miras, ilim gibi şeref yoktur,’ der büyüğümüz Hazreti Ali. Düşün, bu gece ikimizden biri ölebilirdi Amras. Kemiklerimiz karanlık boşluğun içinde kanatları hışırdayan şu akbaba ve kartallara yem olabilirdi. Pamuk ipliğine bağlı hayatlarımız, dünyanın ne kadar güvenilmez bir yer olduğunun en iyi delili değil mi? Müslüman ol ve kurtul kardeşim! Sözümü yabana atma sakın! Atalarının hangi yolda olduğuna, bu sebepten sana ne deneceğine aldırma. Ruhunun prangalarını kırarken bu gece olduğun kadar cesur ol! Bunlar sana kardeşçe söylenmiş sözler, farkındasın. Gerisini önemseme, önüne çıkarılacak engellere de gülüp geç! Öldüğünde mezara tek başına girdikten sonra, bir başkasının kınamasının ya da alay etmesinin ne önemi var?”

Babası, huzursuzca kımıldanarak, “Varlığını belli etmemeliydin,” demişti. Amras’ın yüzü keyifsizce buruşmuştu o zaman. Ziyad’ın kıl çadırı önündeki toprak açıklıkta, serilmiş pöstekilerin üzerinde oturuyorlardı. Aşağıda, Mama yıkıntıları ve ötesindeki ova, akşam güneşinin erimiş yakut ve akik rengi düş yakamozlarıyla ışıldıyordu

Amras, “Varlığımız anlaşılmasın isterdim,” dedi usulca. “Fakat Emevi devriyelerinin sessizliği meşhur baba, biliyorsun. Ansızın çıktılar karşımıza.”

Babası birer minyatür maden potasına dönüşmüş bakışlarıyla, “Belki de sen yine fazlaca pervasızdın!” dedi.

Boynunu büktü Amras. Kısacık sakalını kaşıyarak, “Belki de,” dedi. İşte o sırada, babasının önünde duran kitabı fark etti; yaprakları rüzgârla hışırdayıp savrulan bir kitap. Titreyerek aralanan sayfaların arasından, büyük Arap şairi Zuheyr bin Ebu Sulma'nın şu hikmetli satırlarını gördü Amras:

“Bıktım, usandım hayatın sıkıntularından; elbette usanır -babası olmayasınca- seksen yıl yaşayan.

Ben bugünü ve öncesi olan dün olup biten şeyleri bilirim fakat yarın olacaklara karşı körüm.

Ölümü, gece göremeyen bir devenin toslamasından ibaret görüyorum; rast getirdiğini öldürüyor, rast getiremediği kimse ise yaşayıp yaşılanıyor.

Kim birçok işte ılımlı davranmayıp geçimsizlik ederse, köpekdişleriyle ısırılır ve ayaklar arasında ezilir.

Kim ölümün sebeplerinden korkarsa, merdivenle göğün kapısına yükselse bile, ölümün sebepleri ona ulaşır.

Kim layık olmayan birine iyilik ederse, onun teşekkürü kendisine bir yergiden ibaret olur ve bu iyiliği yapan kimse pişman olur.”

V

Ziyad az ötesindeki tavlada bağlı atları işaret etti.

“Evet, bunlar güzel atlar. Seni suçlarcasına konuşmak istemiyorum oğlum. Kabilemizin lideri Argeten, Romalı generallere mahcup düşeceğinden dem vurup duruyor. Ganimetin en kıymetlilerini ona ve Kâhine'ye ayırdığım hâlde söylüyor bunları. Zira pek çok kişi, devriyelerin size değil, sizin devriyelere baskın verdiğiniz kani. Oysa görmek istemiyorlar ki, ataklığın Romalılar dâhil, asker arasında bir umut dalgası oluşturdu. Fakat sen yine de ne yapıp et, beni şu insanlarla karşı karşıya getirme Amras! Bir çekişme olursa,

savaş beylerinin hepsinin arkamda olacağını bildikleri için geri çekiliyorlar. Ama bu geçici bir tutum gibi görünüyor bana. Zira hasmın gürültücüsü, sessizinden yeğdir. Gözümün gördüğü her şeyle mücadele edebilirim Amras ama ikiyüzlülük karşısında kılıçlarımız yetersiz kalır. Hem unutma, biz başlamak üzere olan bu savaşın kıyısındaız; o hâlde bırak dalgalar kimi alıp götürürse götürsün.”

Delikanlı omzunu silkerek, “Bu kabilenin askerî manada lideri sensin baba,” diye karşılık verdi. “Nasıl manevi anlamda Kâhine Kadın’a bağlıysa Berberiler, askerî anlamda da sen ve diğer kabilelerden birkaç kahraman savaşçı başı çekiyorsunuz! Argeten ve işe yaramaz halefi Zonaten biz ne yaparsak yapalım zaten rahatsız oluyor. Başarının daima kendilerinin adına yazılmasından başka bir arzuları yok. Keşif görevine benim çıkmamdan daha en başından rahatsızdılar. Kabul etmeleri, Romalı mütteliklerimize karşı aramızda mutlak bir birlik ve bağlılık olduğunun ispatı içindi. Bunu sen de gayet iyi biliyorsun. Aksi hâlde bunun için Kâhine Kadın’a danışacak, istedikleri kararı da alacaklardı. Tabii sen son anda ağırlığını koyup menfi bir karara fena hâlde bozulacağını belli etmeseydin babacığım. Bir çekişme kimsenin işine gelmez, ancak aradaki sürtüşmeler hiç bitmediği için Berberilerin akıbeti de böyle belirsiz kalıyor. Bir Arapların, bir Romalıların sandallı ayakları altında ezilmek olmamalı kaderimiz ya da başımız sıkıştıkça dağlara ve çöllere çekilmek. Ama bu siyaseti belirleyecek olanlar Argeten ya da Kâhine Kadın gibileri olamaz.”

“Nefislerinin dalgasına kapılmış sürüklenen insanlar sanıldıklarından daha basittir Amras. Onları karmaşık gösteren, ne kadar basit olduklarından habersiz olmalarıdır. Bu, Kâhine Kadın için de geçerli. Üstelik bu savaşın yalnızca destek birliklerinden biriyiz biz. Kartaca Roma’da kalmış ya da Emevilere geçmiş, bundan bize ne!” Birden gülümsedi Ziyad. “Seninle gurur duymadığımı sanma sakın. Evet, o gece iyi insanlarla karşılaşmışsın. Müslümanlar, Romalılara tercih edilir ancak Emevilerin Arap olmayanlara karşı dışlayıcı muameleleri de apaçık ortadadır. Oysa dinleri bunun tam tersini emreder!

Emeviler, tıpkı Yahudiler gibi, kendi kanlarından olmayanların dinlerine girmelerini hor görür. Mevali deyip küçümserler. Yeni Müslüman olanların, kadim gelenekleri ve âdetleriyle birlikte ihtidalarını yadırgar; binlerce yıllık zararsız örflerinin derhâl terkini isterler. Oysa bu hakikatte kötü bir kavmiyetçilik hastalığıdır ki, Müslümanlar arasında yeniden nüksetmiştir. Sert valiler aracılığıyla hükmederler kentlere. Oysa istişare etmeyi emreder dinleri ve bunu da şehirlerin ileri gelenlerinden müşavir heyetleri kurup şuralar aracılığıyla gerçekleştirmeleri ve ortak kararları merkeze iletmeleri gerekir. Lakin bunu yapmak işlerine gelmez. Çünkü on yıl evvel, kendi elleriyle katlettikleri Peygamberlerinin torunu Hüseyin'den bu yana; Tanrı değil, korkudur yoldaşları. Bu yüzden de merkezden atanan sert valiler dışında kimselere itimat edemezler.”

“Bu, neticede kendi devletinin altını oymak olmaz mı baba? Hor görülen kitleler gün gelir baş kaldırır ya da düşmanlarla iş birliğine gidebilir. Bununla mücadele etmek, adil davranmaktan daha zor değil midir?”

“Öyledir oğul ama Emevi Devleti köküne ilk gününden hastalık isabet etmiş bir ağaç gibidir. Yakın zamanda bu illet dallara kadar yayılacak. Ruhi ve akli bir değişim yapmadan tedavisi de mümkün değil ne yazık ki. Kanaatimce, bazı şeyler için artık çok geç; çünkü çöküşten evvel kibir daha da yükselir ve aklın yollarını daraltır. Oysa Emevi akli, katledilen Hüseyin'in kanı içinde boğulup gideli çok oluyor.”

*

Ertesi gün, ordular karşılıklı dizilirken, ihtiyat konumundaki Nefza Berberileri, Mama Ovası'nı yüksekte görecek mevkilerinde sessizce az sonra başlayacak muharebeyi bekliyordu. Sabahın soğuk pusu altında Emevilerin çok daha kararlı bir tavırla saflarını tertiplediklerini gören Amras, “Yaklaşan bu yenilgi bizim hesabımıza da yazılır mı baba?” diye sordu.

“Tanrılar insan talihi üzerinde oyun oynamayı sever oğlum.”

“Bu defa oyun falan oynamayacaklar baba. Emeviler sayıca az ama intizamlı saflarını, sükûnet yüklü savaşçılarını görüyorsun sen de. Tanrılar bu defa açıkça düşmanlarımızın yanında.”

“Her zaman son bir barış umudu vardır.”

Ruhunda apansız beliren kara bir ışığın buğusunda hafifçe başı döndü Amras’ın. “Oysa,” diye mırıldandı. “İnsanları tanıdıkça ben, savaşın daima barışa galip geleceğine inanıyorum.” Birden durup babasının az ötede yemlenen tayına baktı. En fazla üç yaşında olmalıydı. Gülümsedi. Tatlı bir aydınlık sardı içini.

“Atından memnun musun babacığım?”

Hayvanın kırmızıya çalan erguvani tüyleri güzel düşler gibi balıkıyordu. Tayına hayran hayran göz gezdirdi Ziyad.

“Elbette oğlum, elbette memnunum. Neden biliyor musun? Doru at, sahibini de azametli gösterir; çünkü bunlar ne kadar koşsa, ne kadar terlese, kantarmalarından köpükler dahi fışkırsa, uzaktan bakılınca hep aynı, hep güçlü görünürler. Oysa uzun bir intikal her atı terletir ve bu da renklerini karartır. Ama doru at ne denli terlese de kararmaz. Bu yüzden gerçek savaşçıların heybetini artırır. Hele ki alını akıtma sakar, ayakları da sekili olursa... Hiç aklından çıkarma ki Amras, kulakları ince ve sivri olan at çok kibar ve hassastır. Bu doru bir atsa eğer, onun anlayışlı ve uyumlu olduğuna delildir. Gel-gelim, şu senin bindiğin kır atlar biraz delice olur. Sağrısı uzun ve beli inceleri tam manada savaşçıdır. Onlar isyankâr yapılarına rağmen yola geldiklerinde sahiplerine en sadık türdür...”

Amras bunları babasından defalarca dinlemişti, ancak sözünü kesip de saygısızlık etmek istemiyordu. Bu arada orduların ilk saflarında, dönemin harp âdetleri gereği, öncü birlikler çarpışmak üzere yerlerini almaya başladı. Çok geçmeden vuran zillerin ve çalan boruların eşliğinde bölük flamaları kaldırıldı. İki tarafı da bir uğultu sardı. Göğü şimdiden dolduran akbabalar koca kanatlarını hışırdatarak alçaklara süzüldü. Daha yüksekteki kartalların irtifalarını değiştirmediklerini hayretle gördü Amras. Zağlı kılıçlar, iki adam

boyu kargılar, temrenleri çentik çentik oklar çekildi. Sonra öncü birlikler savaş naraları eşliğinde birbirlerine girdi.

Emeviler, Roma-Berberi süvarilerini, hafif zırhlarına rağmen şaşırtıcı bir sükunetle karşılayıp iki yanlarına yaptıkları güçlü ataklarla zorluyordu. Bunun için ön saftaki piyadeleri kargılarını akıllıca ve yüksek bir isabetle kullananlar arasından seçmişlerdi. Hemen ardından, atlılarının geriden iki yana açılarak düşmanı mahmuzlaması sağlandı. Bu arada Emevilerin ön hatlarına yüzer metre aralıklarla dizilmiş küçük menzil okçu bölükleri de salvolarına başladı. Amansız atıcılardı bunlar. Roma-Berberi öncü müttefik birliğinin ilk safı, kalkanlarını baş üstü etmelerine rağmen teker teker devrilmeye başladı. Amras, Emevi ordusunun, mancınık ve arabalı arbalet gibi ağır silahlarının önlerine hendekler kazdıklarını hayranlıkla gördü o sırada.

Çatışmayı ilgisiz bir tavırla izleyen Ziyad ise konuşmasını sürdürüyordu.

“...Kır atlar, soyu soppu belirsiz adamı yanlarına yanaştırmaz. Katı tabiatı ilk anda tavrını çözemediği adamı kabullenmez. Sinsiyi, melunu, sapkını gözünden anlar. Görmese, kokusundan bilir. İnsanoğlunun niyetini duyar ciğerinde. Koştuğu zaman karnı yere yaklaşır, ki bu da onun manevra kabiliyetini artırır. Türkler bu atları o meşhur ulak oyunlarında çokça tercih eder. Unutma ki oğlum, tüm iyi atların damaklarında Süleyman Peygamber’in mührü bulunur. Hıristiyanlar ona Kral derler. Bu ulu zat, hayvanlarla konuşmayı bildiğinden, hayvanların sultanı olan atlara kendi mührünü vurmuştur. Böylelikle cins atlar insanların dilini iyi anlar. Bu yüzden sadık ve sevgi dolu olurlar...”

Roma öncü süvarileri, Berberi müttefiklerinin nihayet Emevilerin kanat akınlarına aynı şekilde karşılık vermeleriyle soluk alarak kendi hatlarının gerisine çekildi. Çiğ bir öfkeyle savaşan Berberiler, muharebe esnasında liderlerinden ziyade içgüdülerine güvenen vahşi savaşçılardı. Ancak bu, onlara, düzenli ordular arasındaki muharebelerde herhangi bir üstünlük sağlamıyordu. Terki üstünde etkili şekilde ok

çekemiyorlardı sözgelimi. Ancak hedeflerinin yakınına sokulabilirlerse eğer, mızraklarını tesirli bir isabet oranıyla kullanabiliyorlardı.

Bununla birlikte Emevi ön safı, uzun bir hat üzerinde, tek bir emirle içe doğru esneyerek, düşmanlarının hedef algısını bozmayı başardı. O esnada geriden başlayan bir karşı saldırıyla da kısa sürede Roma-Berberi öncülerini kendi hatları gerisine püskürttüler.

VI

Harp meydanının giderek artan uğultusuna umursamaz bir ifadeyle göz atarak devam etti Ziyad.

“...Tümden al donlu atlar vardır ki oğlum, bunlar atların padişahıdır. Hemen hepsi güzel ve yumuşak huylu olur. Hele dörtnalı kalktılar mı, nalları bir kızıl duman izi içinde yiter gider. Sanki toprağa hiç temas etmezler. İnsanın yumuşak huylusuna ve güler yüzlüsüne ram olurlar. Bunlar öyle onurlu ve gururlu hayvanlardır ki, bir kötü söze, bir ters bakışa içlendikleri gibi, vefatları yaklaştığında insan yanında durmaz, bir tenhaya çekilirler. İşte getirdiğin şu on beş ganimet atın arasında biri vardı ki, onu alır almaz Kâhine Kadın’a hediye ettim.”

Ziyad kederli bir ifadeyle iç geçirerek omuzlarını silkti.

“Kızıl tüylerinin ipiltisi gözümün önünden hiç gitmiyor. Fakat aksi hâlde Kâhine’yi öfkelenendirirdik. Hoş, yine de senin, emirlerin ötesine geçmeden memnun değil. Ama endişe etme, gönlünü aldık. Hem al at onun gibi bir biniciyi kabul etmez. Miskinleşir, huysuzlaşır, o mülayim hâlden kısa sürede eser kalmaz ve binicisini yıldırır. Al atın bize geri dönüşü yakındır anlayacağın. Ona tavlamdaki en müstesna yeri ayıracak, bakımını seyislere bırakmayacağım. Oğlumun ilk ganimetidir. Yüreğinin ve kılıcının hakkıdır!”

Birden, aşağıda başlayan hercümercin çığ gümbürtüsüyle sustu Ziyad. Orduların merkez hatları harekete geçmişti. Birkaç dakika içinde gök gürültüsünü andıran korkunç bir çatırtıyla vurdular bir-

birlerine. Puslu sabahı saran renkler koyulaştı ansızın. Kesif bir toz tabakası yükseldi. Kanın buğusu kızıl bir pus hâlinde kapladı ufku. Akbabalar ve kartallar dahi irtifalarını artırarak uzaklaştı.

Roma-Berberi ittifakı, aralarındaki belirgin sürtüşmenin de inadıyla, düşmana başarıyla direnmeyi, zaman zaman da ufak çaplı perdeleme taarruzlarıyla geriletmeyi başarıyordu. Hatta bir ara genel bir taarruza dahi kalkacak gibi oldular, ancak çok başlı ordunun kararsızlığı girişimi akim bıraktı.

Bununla beraber kısa süre sonra eşine yazılı tarihte güç rastlanırl bir hadise cereyan etti. İbni Abdülhakem'in *Fütul Mısır* ve *Ahbaruha*'sına bir yüzyıl sonra yazılan bir haşiyede anlatıldığına göre, müttefik ordunun tarafları hayret verecek bir şekilde birbirine saldırmaya başladı. Önce arka saflar arasındaki piyadeler içinde alevlenen küçük çaplı birkaç itiş kakış, kuru otları ansızın saran bir anız yangını misali saf aralarında büyüüverdi ve işe yedek süvari birlikleri de dâhil oldu.

Emeviler bu hâli fark etmişti. Romalılar, çalınan ricat borularıyla, ön safta düşmanla vuruşan taarruz birliklerini ikaz etti ve yarım mil kadar geri çekildiler; ardından korkunç bir öfkeyle kendi müttefiklerinin üzerine merkez süvarilerini hücumla kaldırdılar. Emevi ordusu bu tuhaf çarpışmayı geriden, hayret dolu gözlerle izliyordu şimdi. Sonra Emevi merkezinden yükselen sancaklar dumanlı havanın içinde ileri geri sallanmaya başladı. Vurulan nakkarelerin eşliğinde Müslümanlar, birbirine girmiş düşmanlarını süratle muhasaraya geçti.

*

O garip anların hemen evvelinde Kumandan Ziyad, harbi dikkatle izleyen Amras'a savaş alanını işaret ediyordu. Birden gözleri irileşti Ziyad'ın. Tunçtan göğüs zırhı üzerine dökülen uzun, kara sakalını sıvazlayarak, "Bu gördüklerim doğru mu Amras?" diye sordu. "Sözde müttefikler, düşmanlarının gözü önünde birbirlerine mi saldırıyor?"